

หมู่บ้านของชาวปลั่งและชาวหลอยที่ได้ไป พวกเขาเป็นกลุ่มคนที่ได้ทำงานเก็บภาษีให้กับเจ้าเชียงตุง ส่วนหนึ่งได้เห็นวัดที่สวยงาม แต่อีกส่วนก็เห็นว่านั่นมาจากการขูดรีดภาษี ดูไปก็ชื่นชมไปแต่ก็ปลงไปพร้อมๆ กัน เนื่องหลังความสวยงามนั้น มาจากการหยาดเหงื่อและน้ำตาของผู้คนอย่างไร

การท่องเที่ยวนอกจากจะเป็นเป้าหมายในชีวิตแล้ว ยังเป็นการเรียนรู้ที่จะอยู่กับมนุษย์ด้วยกันอย่างเท่าเทียม เรียนรู้สิ่งที่มนุษย์ทำกับมนุษย์ ทั้งดีงามและโหดร้าย เพื่อเรียนรู้ว่าจะไม่ทำความเลวร้ายแก่กันอีก

● **ตลาดในเมืองเชียงตุงเป็นอย่างไรบ้างคะ**
ตลาดเชียงตุงก็ว่าสนใจ การไปตลาดก็ได้เห็นระบบเศรษฐกิจของเมือง ได้เห็นผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรมนำสินค้าจากท้องถิ่นของตัวเองมาวางขาย แล้วตลาดเป็นเหมือนสิ่งที่ยังหลงเหลือของวัฒนธรรมของคนเชียงตุงตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นสถานการค้า เป็นที่รวมของวัฒนธรรมล้านนา วัฒนธรรมของไทยใหญ่ รวมถึงวัฒนธรรมแบบอาณาจักรมอญที่ทิ้งวัฒนธรรมการดื่มชาไว้ให้คนเชียงตุง หรือการที่เจ้าอาณาจักรมอญอังกฤษให้อินเดียปกครองพม่าต่ออีกที ฉะนั้นอาหารในตลาดนอกจากน้ำชาก็มีโรตีสี่ที่เข้ามากับอินเดีย

เราจะเห็นความหมายบางอย่างในสินค้าและบริการ มันไม่ใช่แค่การบริโภคประจำวัน แต่มันเป็นสิ่งที่หลงเหลือจากประวัติศาสตร์ ถ้าเราถอดรหัสของสินค้า อาหาร มันเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์เมืองและวัฒนธรรมมนุษย์ รวมถึงเศรษฐกิจการเมือง ไม่ใช่แค่การเมืองเชียงตุง แต่เป็นระดับโลก มันเชื่อมโยงการค้าระดับโลก อย่างระบบชา หรือระบบอาณาจักรมอญ การแสวงหาอาณาจักรมอญเพื่อขยายสินค้า

ไม่เท่าเห็นการกินหมากหรือบุหรี่ ไม่ใช่ของคนในรัฐฉานหรือคนไทยจีน เราจะเห็นความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เห็นเขาก็กินหมาก เขาก็เห็นว่าพม่าเข้ามา แต่ก็ไม่ได้มากลมกลืนกับคนไทยจีนหรือคนเชียงตุง หรือเห็นโรงหนัง เป็นบ๊อบบี้เจอร์รี่ อันสุดท้ายที่ฝรั่งมาทิ้งไว้ สถาปัตยกรรมสมัยสงครามโลก ตอนนั้นมันก็เสื่อมโทรม แต่เวลาที่ไปดูก็จะจินตนาการตอนที่มันมีชีวิตและรับใช้ผู้คน อาจจะทำให้ความบันเทิงหรือเป็นเครื่องมือสำหรับโน้มน้าวใจ ถล่มถมกลืนผู้คนให้ชื่นชมวัฒนธรรมบางอย่าง

● **อาจารย์ประทับใจอะไรในเมืองเชียงตุง**

จริงๆ ไปเชียงตุงกลับมาแล้วรู้สึกเศร้าใจ คือ ดีใจที่ได้ไป เหมือนเราได้ไปค้นพบอะไรสัก

อย่างหนึ่งแต่กลับมาก็มานั่งคิดว่าสิ่งที่เราได้เห็นคือ คนที่สิ้นชาติแต่ไม่สิ้นแผ่นดิน เขาทนทุกข์ทรมานกับเรื่องที่เขาสิ้นชาติ แล้วก็มาเปรียบเทียบกับเมืองไทยเรา กับเหตุการณ์ต่างๆ ในเมืองไทย ที่ชาติไม่ได้เป็นหัวใจของคนที่รักประเทศไทย เราไม่เคยรู้อย่างแท้จริงว่าคนที่มันสิ้นชาตินั้นมันแยแ่แค่ไหน แต่ที่ได้เห็นในเชียงตุงเขาสิ้นชาติตั้งแต่บ่วงนองแล้ว แล้วอังกฤษก็เข้ามาอีก รัฐฉานที่ว่าจะเป็นที่อิสระพม่าก็ผนวกเข้าไปอีก โอกาสที่จะเป็นชาติของเขาจึงไม่มี มันก็เศร้าใจ ความสิ้นชาติที่คนไทยไม่เคยรู้สึก

อย่างโรงแรมที่ไปนอน คือ นิวเชียงตุงที่เคยเป็นที่ตั้ง หอค้า ของเจ้าฟ้าเชียงตุง แต่ก็ถูกทุบไปแล้ว มีคนต้องติดคุกไปมากเพราะไปประท้วงไม่เห็นด้วย เหตุผลของทางการพม่า

ที่ต้องทุบทำลายเพราะตรงนี้มีสัญลักษณ์ของอำนาจ และเขาต้องการให้มีอำนาจเดียว ถ้าเราขึ้นอยู่กับทหารพม่าก็ทำนองนั้นการจะรวมชาติให้เป็นหนึ่งเดียว แต่คนเชียงตุงเอง ไม่ได้อยากอยู่กับพม่าและก็ได้ไม่อยากอยู่กับรัฐฉาน แต่อยากอยู่กับไทย จะเห็นว่าบ้านหลายๆ หลังในเชียงตุง จะมียูโปในหลวงของไทย บางคนเดินดูเข็มกลัด ร.5 เขาผูกพันกับเมืองไทย

● **การได้ไปเชียงตุงทำให้สิ่งที่เรียนมาชัดเจนขึ้นมากขึ้นหรือเปล่า**

ต้องตอบตรงกันข้าม ไปเชียงตุงแล้วทำให้ค้นพบว่า โลกนี้มีเรื่องต้องศึกษาอีกเยอะ ชีวิตนี้ทำไม่ได้หมด ทำให้ความยิ่งใหญ่ของมนุษย์ตัวเล็กๆ ที่พยายามทำเรื่องที่เขาคร่ำครวญและเชื่อ เขามีพลังในการสร้างงานศิลปะที่ยิ่งใหญ่ ไปแล้วไม่ได้ทำให้ภาพชัดเจนขึ้น แต่ทำตระหนักว่ามนุษย์มีศักยภาพมากกว่าที่เราคิด เราจะไม่ได้ตัดสินใจอะไรหรือใครจากเพียงที่ตามองเห็นเท่านั้น ต้องไปดูวัฒนธรรมที่เขาสร้างว่า มันมีความซับซ้อนของความคิดอ่านอย่างไรบ้าง

● **การท่องเที่ยวแบบนี้ให้ความรื่นรมย์ไหมคะ**

บางคนคิดว่าการทำงานกับการพักผ่อนเป็นคนละเรื่องกัน แต่เราทำให้การพักผ่อนกับงานเป็นเรื่องเดียวกันได้ อย่างสมัยก่อนคนเราทำนาเกี่ยวข้าว ก็ร้องเพลงโต้ตอบกันไปมา สนุกสนาน แต่ทุกวันนี้ถูกทำให้คิดว่าทำงานแล้วรีบออกจากโรงงานเพื่อรีบไปพักผ่อน แต่ถามจริงๆ ว่าพักผ่อนหรือไม่ ก็ไม่ รีบออกไปตีกอล์ฟหรือดูหนังก็ต้องใช้เงิน เงินจากการทำงานหนัก หาเงินไป

พักผ่อน แต่ถ้าเราคิดว่าทำงานเงินพอสมควร แต่ได้ทำในสิ่งที่รักก็ได้พักผ่อนไปด้วย ไม่ต้องไปตกเป็นเหยื่อในระบบอย่างน่าเศร้าใจ เงินเดือนพอสมควรแล้วได้ทำงานที่ไปกันได้กับชีวิตทำงานไปด้วยความรื่นรมย์ ก็ไม่ต้องลาพักร้อนไปพักผ่อน

● **การเดินทางท่องเที่ยวสำหรับอาจารย์เป็นอย่างไร**

ถ้าเรายังเชื่อว่าโลกกลมอยู่ จุดที่ไกลที่สุดก็คือจุดเริ่มต้น อะไรที่ลึกที่สุด เข้าใจยากที่สุด ก็คือตัวเราเอง ฉะนั้นการเดินทางท่องเที่ยว อาจหมายถึงการไม่ให้ไกลหรือค้นหาอะไรบางอย่าง แต่สำหรับผมคิดว่าคือการมองหาตัวเอง จุดที่เราเริ่มต้นนั่นเองที่อยู่ไกลที่สุด ลึกที่สุด ก็คือตัวเอง